

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาของรัฐที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุดหน่วยงานหนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการได้วางวัตถุประสงค์ของการศึกษาระดับประถมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 ไว้ว่า "มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นการมีวินัยความซื่อสัตย์ อดทนและมีความรับผิดชอบ รู้จักอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2533 : 241) จากความมุ่งหมายดังกล่าว ผู้รับผิดชอบนำมาปฏิบัติในระดับโรงเรียนก็คือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ โรงเรียน ในฐานะของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้มีความสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535 : 95) กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมให้ข้าราชการครูเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ไว้ว่า ให้ผู้บริหารทำตัวเป็นแบบอย่างทั้งในการรักษาวินัยอย่างเคร่งครัด และแสดงออกให้เห็นว่า เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรม เพราะบทบาทดังกล่าวจะช่วยสร้างความสำเร็จในการบริหารงาน อีกทั้งเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ชุมชน และนักเรียน ซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ ให้เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

แต่ในสภาพสังคมปัจจุบัน ครูซึ่งได้รับการยอมรับนับถือและยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคลในอดีตกลับไม่เหลือสิ่งเหล่านั้นไว้เลย ครูมีความรู้ ความสามารถด้านวิชาการตามโลกตามวิทยาการสมัยใหม่ได้ทัน แต่ครูกลับขาดจริยธรรมซึ่งเป็นแก่นสำคัญที่สุดที่จะประสิทธิ์ประสาทให้แก่เด็กนักเรียน จุมพล วิเชียรศิลป์ (2527 : 28) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษาไว้ว่า ครูผู้สอนขาดการให้ความสนใจอย่างเพียงพอต่อการฝึกอบรมทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมอันดีงามต่าง ๆ แก่นักเรียน

นอกจากนั้นยังพบว่าครูจำนวนมากในสังคมไทยมีหนี้สินมากสิ้นพันตัว ครูกลายเป็น นักเสี่ยงโชค นักเล่นการพนัน ครูลงโทษนักเรียนเกินเหตุ ครูข่มขืนนักเรียน มีแนวโน้มสูงขึ้น ตามลำดับ ภาพลักษณ์ของครูวันนี้ในสายตาประชาชนจึงเป็นภาพติดลบ (ชาย ซอส์กสีเงิน, 2537 : 35)

ปัญหาการค้ำยคุณภาพทางจริยธรรมดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบ โดยตรงตามกฎหมาย เพราะตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาตรา 76 ระบุว่า "ให้ผู้บังคับบัญชาพัฒนาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทักษะ คุณธรรมและจริยธรรม อันจะทำให้ปฏิบัติราชการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ..." ผู้บริหารจึงต้องตระหนักว่าตนนั้นอยู่ในฐานะสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมของผู้ใต้บังคับ บัญชา กล่าวคือ ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นผู้บังคับบัญชาขั้นต้นของครู จึงควรเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี ถ้าผู้บริหารคนใดไม่สามารถเสริมสร้างจริยธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เขาก็กลายเป็นผู้ทำลายจริยธรรมของลูกน้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสามารถ ให้อาหารรางวัลและลงโทษลูกน้องได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ผู้บริหารมีพระเดชพระคุณต่อลูกน้องของตน ถ้าผู้บริหารใช้พระเดชพระคุณอย่างไม่ถูกต้อง ก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อจิตใจและพฤติกรรม ของลูกน้องได้มาก นอกจากนั้นลูกน้องยังชอบเลียนแบบผู้เป็นหัวหน้า หวังรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ก็ตาม ทั้งนี้เพราะหัวหน้าเป็นผู้มีอำนาจ และมนุษย์ชอบที่จะเลียนแบบผู้มีอำนาจ ผู้บริหาร จึงต้องรับหน้าที่ในการพัฒนาจริยธรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา และทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ต่อไปด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2535 : 40) อีกทั้งจากการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการ ประถมศึกษาก็พบว่า คุณภาพของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียน ครู และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 109)

จังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ ที่ได้รับการสนับสนุนพัฒนาทางการ ท่องเที่ยวเป็นอย่างมากในรอบ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา ทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมเป็น ไปอย่างรวดเร็ว เกิดการหลั่งไหลทางค่านิยมที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย เข้ามาแพร่ หลายอย่างเสรีและไร้ขอบเขต กลายเป็นสภาพแวดล้อมที่ยั่วเย้าต่อความเบี่ยงเบนทาง คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในจังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยในฐานะข้าราชการครูมีหน้าที่โดยตรง ในการให้ความรู้และอบรมคุณธรรมจริยธรรม ตระหนักในความสำคัญของการเป็นแบบอย่าง ที่เหมาะสมของบุคลากรผู้มีหน้าที่ทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีความ สำคัญในการเป็นแบบอย่างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรม

ที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูและ
กรรมการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดกระบี่ ในด้านการครองตน ครองคน ครองงาน ทั้งนี้
ก็เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และช่วยให้การบริหาร
งานในโรงเรียนประถมศึกษาเกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียน
ประถมศึกษาตามทัศนะของครูและกรรมการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดกระบี่มี
วัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา
ตามทัศนะของครูและกรรมการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดกระบี่ ใน 3 ด้านคือ
  - 1.1 พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการครองตน
  - 1.2 พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการครองคน
  - 1.3 พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการครองงาน
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถม
ศึกษาตามทัศนะของครูและกรรมการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดกระบี่
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถม
ศึกษา ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีห้องเรียนน้อยกว่า 12 ห้องเรียนและ โรงเรียนที่มีห้องเรียน
12 ห้องเรียนหรือมากกว่า
4. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถม
ศึกษาที่มีอายุ ต่ำกว่า 45 ปี และ อายุ 45 ปีหรือมากกว่า
5. เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของครูและกรรมการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง
ทางจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดกระบี่

สมมติฐาน

สมมติฐานในการวิจัยเรื่องพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูและกรรมการศึกษาในจังหวัดกระบี่ มีดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูและกรรมการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดกระบี่แตกต่างกัน
2. ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีห้องเรียนน้อยกว่า 12 ห้องเรียนและโรงเรียนที่มีห้องเรียน 12 ห้องเรียนหรือมากกว่ามีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมแตกต่างกัน
3. ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 45 ปี และ อายุ 45 ปีหรือมากกว่า มีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมแตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและประโยชน์ต่อไปนี้

1. ด้านความรู้

- 1.1 ทำให้ทราบพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูและกรรมการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกระบี่
- 1.2 ทำให้ทราบความแตกต่างของพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีห้องเรียนน้อยกว่า 12 ห้องเรียนและที่มีห้องเรียน 12 ห้องเรียนหรือมากกว่า
- 1.3 ทำให้ทราบความความแตกต่างของพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 45 ปี และ อายุ 45 ปีหรือมากกว่า

2. ด้านการนำไปใช้

- 2.1 ผลการวิจัยใช้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานเป็นแนวทางด้านพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู คุรุสภา
- 2.2 ข้อมูลใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่บุคลากรทางการศึกษา
- 2.3 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้จะทำวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารในลำดับต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูและกรรมการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดกระบี่ โดยศึกษาพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมใน 3 ด้านคือ

- 1.1 พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการครองตน ประกอบด้วยพฤติกรรม
  - 1.1.1 ด้านความเสียสละ
  - 1.1.2 ด้านการละเว้นจากอบายมุข
  - 1.1.3 ด้านความประหยัด
  - 1.1.4 ด้านการมีวินัยในตนเอง
  - 1.1.5 ด้านการมีปียวาจา
- 1.2 พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการครองคน ประกอบด้วยพฤติกรรม
  - 1.2.1 ด้านความเมตตา กรุณา
  - 1.2.2 ด้านความยุติธรรม
  - 1.2.3 ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์
  - 1.2.4 ด้านความมีเหตุผล และเป็นประชาธิปไตย
- 1.3 พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการครองงาน ประกอบด้วยพฤติกรรม
  - 1.3.1 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต
  - 1.3.2 ด้านความขยันหมั่นเพียร
  - 1.3.3 ด้านความรับผิดชอบ
  - 1.3.4 ด้านความอดทน
  - 1.3.5 ด้านการศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ

2. ขอบเขตของประชากร กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูและกรรมการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ปีการศึกษา 2537 จำนวน 5,097 คน ใน 233 โรงเรียน แยกออกเป็น ครูจำนวน 2,767 คน กรรมการศึกษาจำนวน 2,330 คน

2.2 **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ ครูและกรรมการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ในปีการศึกษา 2537 จำนวน 370 คน ใน 170 โรงเรียน โดยมี ครูจำนวน 200 คน กรรมการศึกษาจำนวน 170 คน

2.3 **ขอบเขตตัวแปร**

2.3.1 **ตัวแปรอิสระ** เป็นตัวแปรด้านสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

2.3.1.1 **สถานภาพ**

- ก. ครู
- ข. กรรมการศึกษา

2.3.1.2 **ขนาดของโรงเรียน**

- ก. โรงเรียนที่มีห้องเรียนน้อยกว่า 12 ห้องเรียน
- ข. โรงเรียนที่มีห้องเรียน 12 ห้องเรียนหรือมากกว่า

2.3.1.3 **อายุของผู้บริหาร**

- ก. ต่ำกว่า 45 ปี
- ข. 45 ปีหรือมากกว่า

2.3.2 **ตัวแปรตาม** ได้แก่ พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูและกรรมการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดกระบี่ ใน 3 ด้าน ได้แก่

- 2.3.2.1 **พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการครองตน**
- 2.3.2.2 **พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการครองคน**
- 2.3.2.3 **พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการครองงาน**

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. **พฤติกรรม** หมายถึง การกระทำทุกอย่างของผู้บริหารโรงเรียน เป็นการกระทำทางกาย วาจา และการกระทำนั้นครูหรือกรรมการศึกษาสามารถสังเกตเห็นได้
2. **พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง** หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกให้เห็นเป็นตัวอย่าง ผู้อื่นยอมรับและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ

3. พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรม หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกในสิ่งดีงาม สักขมยอมรับและสนับสนุน ผู้อื่นสามารถยึดถือเป็นแนวปฏิบัติได้
4. จริยธรรม หมายถึง หลักหรือแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณงามความดีขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรม 3 ด้านคือ
  - 4.1 จริยธรรมในด้านการครองตน หมายถึงการที่บุคคลมีหลักหรือแนวปฏิบัติประจำตัว เพื่อให้เกิดคุณงามความดีขึ้นแก่ตัว ได้แก่ เป็นผู้มีความเสียสละ ละเว้นจากอบายมุข มีวินัยในตนเอง มีปียวจา และมีความประหยัด
  - 4.2 จริยธรรมในด้านการครองคน หมายถึง การใช้หรือยึดแนวทางปฏิบัติอันทำให้บังเกิดเป็นความรัก ความเคารพนับถือและยึดเหนี่ยวน้ำใจจากบุคคลอื่น ๆ อัน ได้แก่ การเป็นผู้มีความเมตตา กรุณา มีความยุติธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ มีเหตุผลและเป็นประชาธิปไตย
  - 4.3 จริยธรรมในการครองงาน หมายถึง หลักการในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่งาน อัน ได้แก่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ มีความอดทนและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
5. ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ โรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่
6. ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็นตามการรับรู้ของครูและกรรมการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่
7. ครู หมายถึง ข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่
8. กรรมการศึกษา หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการศึกษาในจังหวัดกระบี่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525